

НАРЕДБА № 9

от 23.09.2004 г.

за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при експлоатация и поддържане на водоснабдителни и канализационни системи

(Издадена от министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 93 от 19.10.2004 г., в сила от 20.04.2005 г.)

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. (1) С наредбата се определят минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) при експлоатация и поддържане на водоснабдителни и канализационни системи (ВКС).

(2) Наредбата се прилага на всички работни места съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ) при експлоатация и поддържане на ВКС.

(3) Специфичните изисквания за осигуряване на ЗБУТ по видове работи и видове системи са дадени в приложения № 1 - 5.

Чл. 2. При експлоатация и поддържане на ВКС изискванията на наредбата се изпълняват съвместно с изискванията на Наредба № 7 от 1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване, Наредба № 2 от 2004 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при извършване на строителни и монтажни работи, Наредба № 2 от 1979 г. по безопасността на труда при производството и работата с хлор, както и изискванията на другите нормативни актове по безопасност и здраве при работа.

Чл. 3. Работодателят е длъжен да предприеме всички необходими мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при експлоатацията и поддържането на ВКС.

Чл. 4. Изискванията на наредбата могат да бъдат допълвани и конкретизирани с ръководства или кодекси за добра практика, съвместно приети от браншовите или отрасловите структури на организациите на работодателите и на работещите.

Чл. 5. Работодателят разработва отделни инструкции за ЗБУТ при експлоатация и поддържане на ВКС по видове работи и системи, машини и съоръжения, опасни химични вещества и в други случаи по негова преценка.

Раздел II

Общи изисквания

Чл. 6. Работодателят е длъжен да има разработен план за предотвратяване и ликвидиране на аварии и пожари, включващ и защита от аварии при дейности с опасни химични вещества и препарати.

Чл. 7. При използване на работно оборудване, лични предпазни средства, продукти и вещества се спазват указанията и/или инструкциите на производителя за безопасна експлоатация.

Чл. 8. При производствено обучение или практика на ученици и/или студенти на работните места се определят отговорници за осигуряване на ЗБУТ от предприятието и учебното звено и се извършва необходимият инструктаж.

Чл. 9. (1) Стационарните метални площадки, стълбите и предпазните парапети се поддържат в изправност, периодично се почистват и защитават против корозия и се предприемат мерки срещу подхлъзване.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

---

(2) Мостовете за преминаване над водоснабдителни и канализационни съоръжения (тръбопроводи, биобасейни, утаители и др.), както и междинни площадки в шахти, кладенци и арматурни камери се обезопасяват против падане чрез достатъчно високи ограждения, изградени най-малко от защитна бордова лента за крака, главно перило за ръце и средно перило за ръце или чрез еквивалентно алтернативно решение.

Чл. 10. Преди започване на ремонт на водоснабдителни и/или канализационни системи, които са в близост до жп линии, тръбопроводи (водо-, паро-, газопроводи и др.) и електропроводи с високо или ниско напрежение се взима писмено съгласие на собственика или на експлоатационното дружество на съответните проводи и съоръжения.

Чл. 11. (1) При преглед, ремонт, почистване, дезинфекция или техническа проверка на ВКС се предприемат следните мерки срещу падане:

1. ограждане и означаване с предупредителни знаци, а при ограничена или намалена видимост и през тъмната част на денонощието със светлинна сигнализация или допълнително насочено осветление на всички отвори преди отварянето на капациите или решетките на шахтите;

2. поставяне на предпазни ограждения, предупредителни знаци и осветени знаци в случай на изкопни работи на път или улица.

(2) Шахти се отварят с изправни инструменти, приспособления и повдигателни уредби. Забранено е повдигането на капациите на шахтите чрез вкарване на ръцете под тях.

Чл. 12. (1) В помещения към резервоари за изгниване на утайки, резервоари за газ, както и в помещения за съхранение и работа с хлор се осигурява непрекъснат контрол и сигнализиране за поява на опасни и/или взривоопасни концентрации на газове и за недостиг на кислород.

(2) В хлораторните станции се изграждат и/или монтират дегазационни съоръжения в случай на авария с хлор.

Чл. 13. (1) При работа на пътно платно работещите задължително ползват облекло с ярък цвят и светоотразителни ленти.

(2) Работещите на обекти извън територията на предприятието се снабдяват с преносими санитарни чанти (аптечки).

Чл. 14. Работа в изкопи и/или каптажи на термални води се допуска само след пълното им изчерпване или отвеждане и след проверка със специализирани средства за измерване за отсъствие на опасна или взривоопасна концентрация на газове с цел осигуряване на безопасна работна среда.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Водоснабдителни и канализационни системи” са мрежите, арматурите и съоръженията за водовземане, събиране, резервиране, отвеждане, изпомпване, пречистване, дезинфекция, транспортиране и разпределение съответно на питейни или отпадъчни (вкл. дъждовни) води.

2. „Работодател” е лицето, определено в допълнителните разпоредби на Закона за здравословни и безопасни условия на труд .

3. „Работещ” е лицето, определено в допълнителните разпоредби на Наредба № 7 от 1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване .

4. „Ограничено пространство” е всяко място (шахта, камера, резервоар, кладенец, закрит канал, тръбопровод, колектор, силос и др.), в което поради затворения му характер се появява предвидима опасност.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Тази наредбата се издава на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда .

§ 3. Наредбата влиза в сила шест месеца след обнародването и в „Държавен вестник“.

Работа в ограничени пространства

1. Към работа в ограничени пространства се пристъпва след извършване на подробна оценка на риска, свързан с влизане или работа в тях, и само когато работата не може или не е подходящо да бъде извършена отвън.

2. Оценката на риска отчита следните възможни предвидими опасности при работа в ограничени пространства:

- 2.1. липса или недостиг на кислород;
- 2.2. наличие на опасен газ, дим или пара;
- 2.3. пожар и/или експлозии;
- 2.4. остатъчни вещества по вътрешните повърхности, които биха могли да се срутят и/или изпуснат газове, димове и/или пари;
- 2.5. високи температури, водещи до повишаване на телесната температура;
- 2.6. удавяне вследствие на внезапен достъп или наличие на течности;
- 2.7. твърди материали, които наличните течности носят;
- 2.8. привнесени опасности (следствие заваряване, изолационни работи и др.);
- 2.9. всяка друга предвидима опасност, която води до риск на работното място.

3. За осигуряване на ЗБУТ в ограничени пространства работодателят:

- 3.1. идентифицира чрез извършване на оценка на риска;
- 3.2. води регистър за местоположението и предвидимите опасности в ограничените пространства на територията на предприятието;
- 3.3. предприема необходимите мерки за ограничаване на достъпа в тях на неупълномощени лица;
- 3.4. осигурява подходящи и достатъчни средства и човешки ресурси за спасяване на работещите в ограничените пространства;
- 3.5. с вътрешна заповед определя ограничените пространства, за които се изисква издаване на разрешение за работа в тях, формата и съдържанието на документа;
- 3.6. осигурява подходящо обучение на работещите в ограничени пространства.

4. При невъзможност да се избегне влизането в ограничено пространство и когато няма опасен или взривоопасен газ в него, работодателят съобразно извършената оценка на риска предприема необходимите превантивни мерки за осигуряване на ЗБУТ, които могат да включват:

- 4.1. преустановяване на технологичното хранване, изпразване и изолиране, където това е необходимо и възможно;
- 4.2. измерване и контрол на въздушната среда със специализирани средства за отсъствие на опасна или взривоопасна концентрация на газове в ограниченото пространство преди и по време на работа;
- 4.3. предварително проветряване чрез ревизионни шахти или резервни люкове, когато има такива;
- 4.4. при необходимост принудително вентилиране по време на работа;
- 4.5. поставяне на ограждения, знаци и табели;
- 4.6. определяне на дежурни наблюдатели извън ограниченото пространство с цел осъществяване на комуникация и оказване на помощ на работещите в ограниченото пространство; наблюдателите периодично се осведомяват за състоянието на работещите в ограниченото пространство; броят на наблюдателите се определя в зависимост от конкретните условия и дължината на работния участък; свободният край на спасителните въжета, прикачени към спасителните пояси, трябва да бъде осигурен извън ограниченото пространство под контрола на дежурния наблюдател;
- 4.7. осигуряване на необходимите инструменти и осветление съобразно конкретните условия на средата, като в условия на запалима среда инструментите трябва са неискрообразуващи;

4.8. осигуряване на лични предпазни средства (защитно облекло и обувки, изолиращи дихателни апарати за спасяване при авария, каски, спасително оборудване, вкл. колани и въжета, и др.) и приспособления (напр. трипод);

4.9. оказване на първа долекарска помощ в случай на авария или при злополука;

4.10. поставяне на съответните капаци, решетки и люкове след приключване на различните видове работи така, че плътно да покриват отворите;

4.11. почистване и, където се изисква, дезинфекциране на замърсените площи около входа на ограниченото пространство;

4.12. други мероприятия в зависимост от спецификата на ограниченото пространство и дейността, която се извършва в него.

5. Разрешението по т. 3.5 се издава за всяко ограничено пространство от упълномощен ръководител на обекта, след като се е убедил, че са предприети необходимите мерки съгласно т. 4, и съдържа:

5.1. местоположение на ограниченото пространство;

5.2. описание на работите, които ще се извършват;

5.3. списък на предприетите мерки за осигуряване на ЗБУТ;

5.4. дата, час и брой на лицата, влизачи и излезли от ограниченото пространство;

5.5. срок на валидност на разрешението;

5.6. друга необходима информация по преценка на работодателя и/или ръководителя на обекта.

6. Не се допуска:

6.1. проверка за наличие на газ с открит пламък;

6.2. тютюнопушене, както и носене на запалки и кибрити.

7. Лицата, влизачи и работещи в ограниченото пространство, преминават първоначално и ежегодно обучение за работа в ограничени пространства.

8. Не се допускат работници в шахтите, когато в тях се спускат или издигат товари.

9. При извършване на оглед или ремонт във вътрешността на шахти и шахтови кладенци без междинни площадки или проходи се допуска влизането само на един работник.

Работа с химични вещества и препарати за дезинфекция

1. Работодателят изработва инструкция за осигуряване на ЗБУТ при работа с химични вещества и препарати за дезинфекция (ХВПД). Инструкцията съответства на рисковете, произтичащи от използваните ХВПД, като включва:

- 1.1. изискванията от информационните листове за безопасност;
- 1.2. специфични технологични изисквания и правила за безопасна работа;
- 1.3. средства за контрол на въздушната среда;
- 1.4. максимално допустими безопасни количества за съхранение на работното място и в складовете;
- 1.5. действия в аварийна ситуация.

2. Помещенията за съхранение и работа с ХВПД се проветряват и/или вентилират съобразно вида на помещението и на ХВПД с цел осигуряване на чист въздух.

3. Работещите с газ хлор ежегодно преминават обучение и изпит за безопасна работа с него.

4. Не се допускат неупълномощени и необучени лица в хлораторните помещения и в складовете за хлор или други ХВПД.

Водоснабдителни мрежи и съоръжения

1. Водоснабдителни мрежи

1.1. При центроването на тръбите е забранено да се проверява луфтът между тях с ръце. Луфтът се проверява само с шаблон.

1.2. Краищата на изпитван участък от водопровод се затварят сигурно и стабилно.

1.3. Когато водопроводният участък е под налягане не се допуска:

1.3.1. влизане в изкопа;

1.3.2. стоене зад затворените краища на изпитвания участък;

1.3.3. притягане на болтовете на фланшовите съединения и преглеждане на арматурите.

1.4. При необходимост водопроводът се наблюдава от безопасно разстояние.

1.5. В изкоп се влиза, когато тръбите не са под налягане.

1.6. През време на изпитването на тръбопроводи не се допускат външни лица в района на изпитвания участък.

2. Водоснабдителни съоръжения

2.1. Преглед и/или ремонт на водоземните съоръжения от язовири и езера в частта им, която се намира под вода, се извършва от обучени и правоспособни водолази.

2.2. Преглед и/или ремонт на водните камери на шахти и водоемите се извършва след осигуряване на защита от падане и удавяне, спиране на водоподаването и изпускане на водата от тях.

2.3. При невъзможност за изпълнение на условията по т. 2.2 работата се извършва от обучени и правоспособни водолази.

2.4. Водопроводни тунели, дюкери и деривационни канали се преглеждат и ремонтират след спиране на притока на вода и изпускането ѝ от тях.

Канализационни мрежи и съоръжения

1. При ръчно почистване на дъждоприемни шахти или дренажни канали участъкът предварително се сигнализира с пътни знаци.
2. След приключване на работа в канализационни мрежи и съоръжения инструментите, приспособленията, личните предпазни средства и специалното работно облекло се почистват и при необходимост дезинфекцират.
3. Забранява се отнасяне на специалното работно облекло по домовете.

Пречиствателни станции

1. Открити съоръжения за транспортиране и пречистване на питейни и отпадъчни води (утаители, шахти, резервоари и други) се ограждат с предпазни парапети, когато височината на борда е по-малко от 1 m от земната повърхност за предпазване от падания.

2. Отпадъците от решетките се събират в специален съд и се дезинфекцират с подходящ дезинфектант.

3. Изваденият пясък от пясъкосъбирателите се дезинфекцира или промива преди извозване. Не се допуска използването му за строителни цели без подходяща обработка.

4. Не се допуска извършването на ремонтни работи по газопроводите и резервоарите за изгниване на утайки с искрообразуващи инструменти при наличието на газ в системите и района на газопроводите.